GELENEKSEL TÜRK HALK ÇALGILARININ MÜZİK ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN KULLANILMA DURUMU*

Examining Music Teachers' Condition of Usage of Traditional Turkish Folk Instruments

Yrd. Doç. Dr. Mehtap AYDINER**
Dr. Yavuz ŞEN***

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; müzik öğretmenlerinin geleneksel Türk halk çalgılarını kullanma durumlarını incelemektir. Araştırma betimsel türdedir. Araştırmanın örneklem grubunu; 2007- 2008 Eğitim- Öğretim yılında, Türkiye'de 11 farklı ilde görev yapmakta olan 78 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenleri; ilköğretim birinci ve ikinci kademe ile ortaöğretimde müzik derslerini yürütmektedir. Veriler, anket aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesine ilişkin yan dağılımlarda kişi sayısı (n), sıklık (frekans, f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %23,1'i, mezun oldukları üniversitede herhangi bir Türk halk çalgısının eğitimini almamıştır. Müzik öğretmenlerinin 76,9'u ise mezun oldukları üniversitede Türk halk çalgılarından "bağlama"nın eğitimini almıştır. Müzik öğretmenlerinin 42'si (%53,8'i), müzik derslerinde Türk halk çalgılarından faydalanmaktadır. Türk halk çalgılarından faydalanan müzik öğretmenleri; çalgıyı/ çalgıları zevk eğitimi, öğretilen türkülere eşlik etmek ya da öğretim amaçlı olarak kullanmakta ve "bağlama" çalgısını öğretmektedir. Çalgıyı öğrettiğini belirten 26 müzik öğretmeninden 11'i (%42,3'ü) metot kullanmaktadır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda Türk halk çalgılarına yönelik olarak gerçekleştirilen derslerin eğitim/ öğretim süreçlerinin tekrar gözden geçirilmesi, müzik eğitimi anabilim dallarında, daha fazla Türk halk çalgısına yönelik olarak seçmeli dersler açılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler
Müzik eğitimi, müzik öğretmenleri, geleneksel Türk halk çalgıları

ABSTRACT

The main purpose of this research is to examine the state in which music teachers play the traditional Turkish folk instruments. The research is descriptive. The sample group of the research is composed of 78 music teachers who were employed in 11 different provinces of Turkey in the 2007-2008 academic years. The music teachers of the sample group conduct the music lessons at primary first and second levels. The data have been gathered with a questionnaire. In the range distributions concerning the analysis of the data, the numbers of individuals (n), the frequency (f) and the percentage (%) have been used. According to the results of the research, 18 of the music teachers (23,1%) have not received any training on any Turkish folk instruments in the university from which they graduated. Besides, 60 music teachers (76,9%) have been educated on "bağlama" in their university. However, 42 of the music teachers (53,8%) use the Turkish folk instruments in music lessons. The music teachers who use the Turkish folk instruments use the instrument(s) for enjoyment practice, for accompaniment to Turkish folk songs (türkü) or for the purpose of education and teach the "bağlama" instrument. 11 of the 26 music teachers (%42,3) who have indicated that they teach the instrument use a method. The training programs/curriculums of the courses aiming at the Turkish folk instruments in the institutions where music teachers are trained need revising. In the departments of music teacher training, optional courses for more Turkish folk instruments can be opened.

Key Words
Music training, music teachers, traditional Turkish folk instruments.

GİRİŞ

Tarihi süreç içinde insanların meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerin bütününe kültür denilmektedir (Aksoy, 2000: 55). "Kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi-manevi her şeyden oluşan karmaşık

* Bu araştırmada; verilerin toplanması Arş. Gör. Dr. Yavuz Şen tarafından; verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ise Yrd. Doç. Dr. Mehtap Aydıner tarafından yapılmıştır.

** Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, mehtapaydiner@yahoo.com

*** Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü. e- posta: ysen61@hotmail.com - yavuzsen@gazi.edu.tr

bir bütündür" (Güvenç, 2002: 14-15). Bir başka tanıma göre ise "Kültür, bir toplumun manevi özelliğini, duyuş ve düşünüş birliğini kuran, gelenek halindeki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümüdür" (Turan, 2002: 189). Bu tanımda "gelenek halinde oluşluk" kültürün niteliğini açıklayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda kültürün bazı manevi öğelerinin, gelenek aracılığıyla aktarıldığı çağrışımını yapmaktadır. Bu durum da, gelenek kavramının açıklanmasını gerekli kılmaktadır.

Bayraktar'a göre (1992:95), "Gelenek" uzun bir zaman içinde toplum tarafından biriktirilerek oluşturulan, kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşatılan, toplumun üyelerini sağlam bir bağ ile birbirine bağlayan kökleşmiş manevi kültür öğeleridir. Toplumları ayırt edici özellikler taşır. Kalıcılık ve değişim yeteneği gösterir. Gelenek, toplumun özel niteliği, özgünlüğüdür.

Gelenek, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılarak zamanımıza kadar ulaşmış belli öğelerinde varlığını sürdürür. Bu bakımdan gelenek, "değerini ve gücünü hem eskilikten, hem de öteden beri çeşitli durumlarda denendikten sonra geçerli kalmışlıktan alır". Burada "eskilik, geçerli kalmışlık ve süreğenlik" birlikte düşünüldüğünde "eskimezlik" anlamına gelir. Bu demektir ki, gelenek, "kültürdeki eskimezlerden oluşur". Gelenek, "geçmişten gelmekle birlikte, geçmişte kapanıp kalmaz", günümüze erişir, geleceğe uzanır ve böylece "kökü geçmişte olan bir gelecek" gibi anlaşılmak istenir (Akt.Uçan, 2005: 309).

Kuşaktan kuşağa aktarılıp zamanımıza kadar ulaşan kültürel öğelerin başında müzik gelir. "Müzik, ait olduğu kültürün anlaşılmasında önemli bir katkı sağlayabilir. Aynı zamanda, en sabit ve en dayanıklı kültürel öğelerden biri olduğu için, söz konusu olan herhangi bir ulus, etnik ya da kültürel bir grubu anlamayı sağlayacak anahtardır" (Clarke, 2001: 38). Bir toplumun anlaşılmasında anahtar olabilecek, bir toplumun müziğinin özel niteliğini, özgünlüğünü oluşturan müzikler, o toplumun geleneksel müzikleridir. Geleneksel müzikler, Türk müzik kültüründe de önemli bir yere sahiptir.

Geleneksel müziklerimiz yüzyıllar boyunca toplumumuz tarafından üretilmiş, beğenilerek kullanılmış, yaşatılmış ve günümüze kadar gelmişlerdir. Her çağın olgularına, toplumsal olaylarına göre biçimlenmiş, değişmiş, dilden dile, kulaktan kulağa dolaşmış, toplumumuzla birlikte soluk alarak yaşamışlardır (Bayraktar, 1992: 96).

Geleneksel müzikler Türk müzik kültürünün omurgasını oluşturur. Geleneksel müziklerin Türk müzik kültürü içerisindeki önemi, genel müzik eğitimi programlarında da yankı bulmuştur. Nitekim temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması ile "İlköğretim Müzik Dersi Programı" yeniden yapılandırılmış bu yapılandırmada ilk defa geleneksel müziklerimize bütün türleriyle yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1994: 7; Uçan, 2005: 324).

2006 yılında yeni düzenlemelerin yapıldığı İlköğretim Müzik Dersi Programında, yine geleneksel Türk müziğine kapsamlı bir şekilde yer verildiği görülmektedir (MEB, 2007). İlköğretim müzik eğitimi programı (2006) incelendiğinde; 5. sınıflar için "Müzik Kültürü" öğrenme alanında; 'Atatürk'ün sevdiği türkü ve şarkıları tanır' kazanımı, 6. sınıflar için; "Dinleme-Söyleme-Çalma" öğrenme alanında, 'Yurdumuzdaki müzik türlerinden seçkin örnekler seslendirir' kazanımı, 7. sınıflar için; "Dinleme- Söy-

leme- Çalma" öğrenme alanında, 'Yurdumuzdaki müzik türlerinden eserler seslendirir' kazanımı ve 8. sınıflar için; "Dinleme-Söyleme-Çalma" öğrenme alanında, 'Yurdumuzdaki müzik türlerinden eserler seslendirir' kazanımı, 'Türk toplum ve topluluklarının müzik kültürlerinden uygun örnekleri dinlemekten hoşlanır' kazanımı ve 'Geleneksel Türk müziklerine ilişkin türleri ayırt eder' gibi kazanımlar yer almaktadır.

Öğrencilerin yaş ve seviyeleri göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenen ve (1-8.sınıflar) ilköğretim müzik dersi öğretim programının devamı niteliğinde olan, Ortaöğretim Müzik Dersi Öğretim Programında da (MEB, 2009) geleneksel müziklerimize geniş ölçüde yer verilmiştir.

Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflar Müzik Dersi Öğretim Programı (MEB, 2009) incelendiğinde; programın 'Misyon' bölümünde, "Ulusal ve Uluslararası müzik eserlerini değerlendirebilecek kültürel ve tarihsel perspektif kazandırmak" ifadesi, 'Programın Temel Yaklaşımı' bölümünde "Müziğin tarih ve kültürle ilişkisini kavrayabilme" ifadesi, 'Programın Genel Amaçlar' bölümünde de "Ülkemiz müzik türleri ile birlikte evrensel bir müzik kültürüne sahip olmalarına yardımcı olmak" ifadeleri yer almaktadır.

Ayrıca geleneksel Türk müzikleri ile ilgili olarak programın "Kazanımlar" bölümünde; 9. sınıf için "Söyleme-Çalma" öğrenme alanında, "Türk müziğine ait makamsal eserleri seslendirir" kazanımı, 10.sınıf için "Türk müziği makamlarından oluşmuş eserleri söylemeye istekli olur" kazanımı ve "Türk halk müziği eserlerini söylemekten zevk alır" kazanımı, 11. sınıfta "Türk müziği makamlarından örnekler seslendirir" kazanımı ve 12. sınıfta da " Türk müziği eserlerini içeren dağarcık oluşturur" ve "Türk müziği makamlarını seslendirmekten zevk alır" kazanımları yer almaktadır (MEB, 2009).

Aynı programın "Dinleme" öğrenme alanında; 10. sınıf için, "Türk halk müziği eserlerini dinlemekten zevk alır", "Türk müziği makamlarından oluşmuş eserleri dinlemekten zevk alır" kazanımları, 11.sınıf için; "Dinlediği Türk halk müziği ozanlarının ve aşıklarının eserlerini tanır", "Dinlediği Türk müziği makamlarını tanır" kazanımları yer almaktadır (MEB, 2009).

Geleneksel Türk müzikleri ile ilgili olarak aynı programın "Müzik Kültürü" öğrenme alanında da; 9. sınıflar için, "Türk müziği tarihi hazırlık döneminin genel özelliklerine örnek verir" kazanımı, "Türk halk müziğinin genel özelliklerini açıklar", "Türk sanat müziği biçimlerini (formlarını) tanır" kazanımları ile, 12. sınıflar için; "Dünyanın değişik bölgelerindeki halk müziği çalgılarını Türk müziği çalgıları ile ilişkilendirir" kazanımları yer almaktadır (MEB, 2009).

İlk ve Ortaöğretim Müzik Eğitimi Programlarındaki "Geleneksel Türk Müzikleri" ile ilgili bu kapsamlı kazanımlar, bu eğitim kademelerinde görev yapacak olan müzik öğretmenlerinin, bu alanda nasıl bir donanıma sahip olmaları gerektiğine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Geleneksel Türk müzikleri ile ilgili bu kapsamlı kazanımları öğrencilerine kazandırabilecek nitelikteki bir müzik öğretmeninin, geleneksel Türk müziği çalgılarını kullanabilmesi de yine önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, geleneksel Türk halk çalgılarının müzik öğretmenleri tarafından kullanılma durumlarını incelemektir. Araştırmanın alt amaçları ise; müzik öğretmenlerinin Türk halk çalgılarına yönelik öğrenim durumları-

nı, müzik derslerinde faydalandıkları Türk halk çalgılarını, Türk halk çalgılarını kullandıkları ders içi/ ders dışı etkinlikleri, Türk halk çalgılarını öğretim amaçlı kullanan müzik öğretmenlerinin faydalandıkları metotları belirlemektir. Ayrıca müzik öğretmenlerinin Türk halk çalgılarının öğretim sürecine ilişkin görüş ve önerileri de tespit edilmiştir.

Bu araştırma; betimsel türde ve tarama modelindedir. Araştırmaya; 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında, Türkiye'nin 11 farklı ilinde görev yapmakta olan 78 müzik öğretmeni dâhil edilmiştir. Müzik öğretmenlerinin görev yaptıkları bu iller; Adana, Ankara, Artvin, Bursa, Kayseri, Konya, Kütahya, Niğde, Samsun, Sinop ve Yozgat'tır. Araştırmanın çalışma evrenini; 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında bu 11 ilde, ilköğretim birinci ve ikinci kademe ile ortaöğretimde görev yapmakta olan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini oluşturan bu iller, rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Araştırmanın örneklem grubundaki müzik öğretmenleri de yine; ilköğretim birinci ve ikinci kademeler ile ortaöğretimde müzik derslerini yürütmektedir. Örneklem grubundaki müzik öğretmenlerinin seçimi hususunda ise "gönüllülük" esas alınmıştır.

Araştırmada müzik öğretmenlerinin geleneksel Türk halk çalgılarını kullanma durumlarını belirlemek amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanan "anket formu" kullanılmıştır. Anket formunun hazırlanması sürecinde öncelikle alan yazın taranmış ve konuyla ilgili araştırmalar incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda hazırlanan anketin içerik geçerliliği için, konu alanı uzmanlarına başvurulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Anket; iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; örneklem grubunun müzik derslerini yürüttükleri kademeleri, meslekteki çalışma yıllarını ve mezun oldukları üniversiteleri belirlemeye yönelik 4 adet soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise; araştırmanın alt amaçları doğrultusunda geliştirilen 4'ü kapalı, 8'i açık uçlu olmak üzere 12 adet soru bulunmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %7,7'si (6 kişi) Adana'da, %1,3'ü (1 kişi) Ankara'da, %1,3'ü (1 kişi) Artvin'de, %14,1'i (11 kişi) Bursa'da, %2,6'sı (2 kişi) Kayseri'de, %6,4'ü (5 kişi) Konya'da, %10,3'ü (8 kişi) Kütahya'da, %38,5'i (30 kişi) Niğde'de, %14,1'i (11 kişi) Samsun'da, %1,3'ü (1 kişi) Sinop'ta ve %2,6'sı (2 kişi) Yozgat'ta görev yapmaktadır.

Örneklem grubundaki müzik öğretmenlerinin %3,8'i (3 kişi) ilköğretim birinci kademede, %16,7'si (13 kişi) ilköğretim ikinci kademede, %33,3'ü (26 kişi) ilköğretim birinci ve ikinci kademede, %32,1'i (25 kişi) ortaöğretimde, %1,3'ü (1 kişi) ilköğretim birinci kademe ile ortaöğretimde, %6,4'ü (5 kişi) ilköğretim ikinci kademe ile ortaöğretimde ve yine %6,4'ü (5 kişi) de ilköğretim birinci ve ikinci kademe ile ortaöğretimde müzik derslerini yürütmektedir.

Örneklem grubundaki müzik öğretmenlerinin %23,1'inin (18 kişi) meslekteki çalışma yılı 1-5 yıl, %56,4'ünün (44 kişi) 6-10 yıl, %12,8'inin (10 kişi) 11-15 yıl, %1,3'ünün (1 kişi) 16-20 yıl, %5,1'inin (4 kişi) 21-25 yıl ve %1,3'ünün (1 kişi) 26-30 yıl arasındadır.

Örneklem grubundaki müzik öğretmenlerinin %1,3'ü (1 kişi) Atatürk Üniversitesi'nin, %2,6'sı (2 kişi) Dokuz Eylül Üniversitesi'nin, %11,5'i (9 kişi) Gazi Üniversitesi'nin, %1,3'ü (1 kişi) Gazi Osman Paşa Üniversitesi'nin,

%2,6'sı (2 kişi) İnönü Üniversitesi'nin, %5,1'i (4 kişi) Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin, %44,9'u (35 kişi) Niğde Üniversitesi'nin, %1,3'ü (1 kişi) Marmara Üniversitesi'nin, %3,8'i (3 kişi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin, %5,1'i (4 kişi) Selçuk Üniversitesi'nin, %1,3'ü (1 kişi) Süleyman Demirel Üniversitesi'nin, %12,8'i (10 kişi) Uludağ Üniversitesi'nin, %1,3'ü (1 kişi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Eğitim Fakültelerine bağlı Müzik Eğitimi Anabilim Dallarından mezun olmuştur. %1,3'ü (1 kişi) Çukurova Üniversitesi'ne, %1,3'ü (1 kişi) Gaziantep Üniversitesi'ne ve %2,6'sı (2 kişi) da İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlı Türk Musikisi Devlet Konservatuarından mezun olmuştur.

Araştırmada "anket formu" aracılığıyla toplanan veriler; kişi sayısı (n), sıklık (frekans, f) ve yüzde (%) kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgular, tablolar halinde sunularak açıklanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında uygulanan ankette örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerine *mezun oldukları üniversitede herhangi bir geleneksel Türk halk çalgısının eğitimini alıp/ almadıkları* sorulmuştur. Örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %23,1'i (18 kişi) mezun oldukları üniversitede herhangi bir Türk halk çalgısının eğitimini almadıklarını belirtmişlerdir. Bu 18 kişiden 8'i, meslek yaşantılarında Türk halk çalgılarından "bağlama"ya yönelik olarak özel ders aldıklarını ifade etmişlerdir. Müzik öğretmenlerinin %76,9'u (60 kişi) ise mezun oldukları üniversitede Türk halk çalgılarından yine "bağlama"nın eğitimini aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 1. Örneklem Grubundaki Müzik Öğretmenlerinin Öğrenimini Gördükleri Türk Halk Çalgısı "Bağlamaya" Yönelik Aldıkları Eğitimin Öğrenim Süresine Ait Dağılımı

Öğrenim Süresi	**n**	**%**
1 yarıyıl	26	43,3
2 yarıyıl	18	30,0
3 yarıyıl	1	1,7
4 yarıyıl	5	8,3
6 yarıyıl	1	1,7
8 yarıyıl	9	15,0
TOPLAM	**60**	**100,0**
n: Kişi Sayısı, **%:** Yüzde.		

Tablo 1'deki bulgulardan anlaşılabileceği gibi; örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin çoğunluğu, bir ya da iki yarıyıl (1 yarıyıl %43,3; 2 yarıyıl %30) bağlama çalgısının öğrenimini görmüşlerdir.

"Müzik derslerinde geleneksel Türk halk çalgılarından faydalanıyor musunuz?" sorusunu; örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %53,8'i (42 kişi) "faydalanıyorum"; %46,2'si (36 kişi) ise "faydalanmıyorum" şeklinde cevaplandırmışlardır.

Tablo 2. Örneklem Grubundaki Müzik Öğretmenlerinin Müzik Derslerinde Faydalandıkları Türk Halk Çalgısı/ Çalgılarına Ait Dağılım

Halk Çalgısının Adı	**n**	**%**
Bağlama	39	92,9
Bağlama ve vurmalı çalgılar (davul, kaşık, zil… vb.)	3	7,1
TOPLAM	**42**	**100,0**
n: Kişi Sayısı , **%:** Yüzde.		

Tablo 2'deki bulgularda görülebileceği gibi; geleneksel Türk halk çalgı-

larından faydalandığını belirten müzik öğretmenlerinin %92,9'u (39 kişi); müzik derslerinde sadece "bağlama"dan faydalandıklarını; %7,1'lik (3 kişi) bölümü ise bağlamanın yanı sıra vurmalı çalgılardan da faydalandığını belirtmiştir. Müzik öğretmenlerinin lisans eğitimleri sırasında bağlamaya yönelik eğitim almış olmalarının bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Türk halk çalgılarından faydalandığını belirten 42 müzik öğretmeninden 26'sı "çalgıyı öğretiyorum" ifadesini kullanmışlardır. Öğrettikleri halk çalgısı ise "bağlama"dır. 26 müzik öğretmeni; gerek ders saatleri içerisinde gerekse ders dışı özel çalgı dersleri aracılığıyla çalgıyı öğrettiklerini belirtmişlerdir. Çalgıyı öğreten müzik öğretmenlerinden 13'ü, çalgıyı öğretirken herhangi bir metot kullanmadıklarını, 2'si ise kendi geliştirdikleri metoda bağlı kalarak çalgıyı öğrettiklerini belirtmişlerdir. Çalgıyı öğrettiğini belirten 26 müzik öğretmeninin %42,3'ü (11 kişi) de; metot kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Bağlama Çalgısının Öğretiminde Faydalanılan Metot/ Metotların Dağılımı

Metot Adı	Yazar Adı	f	%
Bağlama Öğretim Metodu	Sabri Yener	5	41,7
Bağlama Öğrenim ve Eğitim Metodu	Mehmet Saçan	2	16,7
Modern Bağlama Metodu	Hakan Akmaz	2	16,7
Temel Bağlama Eğitimi	Cemalettin Kalender	1	8,3
Bağlama Eğitimi "Yöntem ve Teknikleri"	Savaş Ekici	1	8,3
Temel Bağlama Eğitimi	Y. Kemal Zülal	1	8,3
f: Frekans (Sıklık), **%:** Yüzde. *Çoklu cevaplar kabul edilmiştir.*			

Tablo 3'deki bulgulardan; bağlama çalgısının öğretimi yapılırken sıklıkla (%41,7) Sabri Yener'in "Bağlama Öğretim Metodundan" faydalanıldığı anlaşılmaktadır. Bulgulara ek olarak çalgıyı öğreten müzik öğretmenlerinin 8'i; bu alanda yapılmış çalgı öğretim metotlarının nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinden, bağlama çalgısının öğretimini yaptığını belirten 26 müzik öğretmeni *"Çalgının öğretim yöntemleri- teknikleri ve dağarcığıyla ilgili mezun olduğunuz üniversitede herhangi bir eğitim aldınız mı?"* sorusunu ise; 24 kişi "almadım", 2 kişi ise "aldım" şeklinde cevaplandırmıştır.

Tablo 4. Türk Halk Çalgısının Kullanıldığı Ders İçi/ Ders Dışı Etkinliklerin Dağılımı

Türk Halk Çalgısının Kullanıldığı Etkinlik	f	%
Ders içinde ve zevk eğitimi amacıyla, öğrencilerime belirli eserleri tanıtmak/dinletmek için kullanıyorum.	31	30,1
Ders içi öğrettiğim türkülere eşlik etmek amacıyla kullanıyorum.	30	29,1
Ders dışı (özel çalgı dersi) ile öğrencilerime öğretiyorum.	18	17,5
Ders saatlerim içerisinde öğrencilerime öğretiyorum.	9	8,7
Okulumuz programında yer alan seçmeli çalgı dersleri kapsamında öğrencilerime öğretiyorum.	7	6,8
Çalgıyı, üyesi olduğum çalgı topluluğunda dinleti/konser amaçlarıyla kullanıyorum.	6	5,8
Çalgıyı video, cd, vcd, resim gibi görsel birtakım araçlarla öğrencilerime tanıtıyorum.	2	1,9
f: Frekans (Sıklık), **%:** Yüzde. *Çoklu cevaplar kabul edilmiştir.*		

Tablo 4'deki bulgulardan; faydalanıldığı belirtilen geleneksel Türk halk çalgısı/ çalgılarının çoğunlukla (%59,2); zevk eğitimi ya da öğretilen türkülere eşlik etmek amaçlarıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %64,1'i (50 kişi) görev yaptıkları illerde; bağlama, davul, zurna, kemençe, kabak kemane, tulum gibi, geleneksel Türk halk çalgılarının yaygın olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. *"Görev yaptığınız ilde yaygın olarak kullanılan Türk halk çalgısını öğrenmenin, müzik derslerinizi daha etkin kılacağını düşünüyor musunuz?"* sorusunu, yine bu müzik öğretmenleri (%64,1) "evet" şeklinde cevaplandırmışlardır.

Tablo 5. Türk Halk Çalgılarının Öğretim Sürecine İlişkin Görüş/ Önerilerin Dağılımı

Görüş/ Öneriler	f	%
Mezun olduğum üniversitede yalnız bağlama çalgısının eğitimi/öğretimi yapılmaktadır. Ancak çalgıya ayrılan eğitim/ öğretim süreci, öğretmenlik yaşantımızda etkin bir şekilde kullanabilmemiz için yeterli değildir.	45	26,5
Bağlama çalgısını öğretebilmemiz için, çalgının öğretim yöntemlerine, tekniklerine ve dağarcığına ilişkin olarak da eğitim verilmelidir.	45	26,5
Mesleki müzik eğitimi verilen kurumlarda bağlama çalgısının yanı sıra başka halk çalgılarının da eğitim/öğretimine yönelik seçmeli dersler açılmalıdır.	35	20,6
Halk çalgılarına tüm mesleki müzik eğitimi kurumlarında yer verilmesi, çalgılarımızın öğrencilerimize tanıtılması ve dolayısıyla da yaşatılması önem taşımaktadır.	45	26,5
f: Frekans (Sıklık) , **%:** Yüzde. *Çoklu cevaplar kabul edilmiştir.*		

Tablo 5'deki bulgulardan; örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin; öğrenimini gördükleri geleneksel Türk halk çalgısına ayrılan eğitim/ öğretim sürecinin, çalgıyı öğretmenlik yaşantısında etkin bir şekilde kullanabilmeleri için yetersiz olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu bulgunun; Tablo 1 ve Tablo 4'de açıklanan bulguları destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Yine tablodaki bulgulardan; geleneksel Türk halk çalgılarının öğretim yöntem, teknik ve dağarcığına ilişkin olarak da bir eğitim /öğretime ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Müzik öğretmenleri geleneksel Türk halk çalgılarına ilişkin eğitimin, tüm mesleki müzik eğitimi veren kurumları kapsaması ve yalnız bağlama çalgısı için değil başka Türk halk çalgılarına yönelik olarak da seçmeli derslerin açılması gerektiğini belirtmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre; örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenlerinin %23,1'i (18 kişi), mezun oldukları üniversitede herhangi bir geleneksel Türk halk çalgısının eğitimini almadıklarını, %76,9'u (60 kişi) ise mezun oldukları üniversitede Türk halk çalgılarından bağlamanın eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Yine müzik öğretmenlerinin çoğunluğu mezun oldukları üniversitede "bağlama"ya yönelik olarak bir ya da iki yarıyıl (1 yarıyıl %43,3; 2 yarıyıl %30) süreyle öğrenim gördüklerini belirtmişlerdir. Ancak bu sürenin; çalgının öğrenilebilmesi ve mesleki yaşantıda etkili bir şekilde kullanılabilmesi için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Nitekim bu husus Tablo 5'de açıklanan bulgularda; müzik öğretmenleri tarafından da vurgulanmıştır. Üniversitedeki eğitimi/ öğretimi süresince herhangi bir Türk halk çalgısının öğrenimini görmeyen müzik öğretmenlerinden 8'i, mesleki yaşantılarında gereksinimini duymuş olacaklar ki; Türk halk çalgılarından yine "bağlama"ya yönelik olarak özel ders almışlardır.

Yukarıda bahsedilen sonuç, Kaçar'ın (2007) makalesinde değinilen hususlarla da örtüşmektedir. Kaçar (2007) "Geleneksel Çalgılardan Ud'un Müzik Öğretmenliğinde Kullanılması" adlı makalesinde; müzik öğretmeni adayları için geleneksel müzik türleri ve ona bağlı olarak geleneksel çalgıların kullanılmasının, meslek hayatlarında zorunluluk arz ettiğini belirtmiştir. Mezuniyet sonrası ülkenin dört bir yanına dağılan müzik öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda, sosyal etkinliklerde, özel günler ve milli bayramlarda geleneksel Türk müziği koroları kurmalarının, faaliyetlerde bulunmalarının istenmesi, müzik öğretmenlerini ülke gerçekleri ile karşı karşıya bırakmıştır. Anadolu'da müzik deyince ilk akla gelenin türkü, şarkı, zeybek, uzun hava olması, çalgılardan bağlama, ud, kanun çalınması, müzik öğretmenlerinin bu alanları da bilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Eğitimini almadıkları, bu yüzden de yeterli donanıma sahip olmayan ancak öz kültürlerine ait bir müzik olması nedeniyle kulak dolgunluğu olan müzik öğretmenleri, kendi gayretleriyle daha sonradan geleneksel müzikleri ve çalgılarını öğrenmek durumunda kalmışlardır.

Yapılan başka bir araştırmada da; 2003- 2004 Eğitim- Öğretim yılında Malatya ilinde görev yapan 75 müzik öğretmenine bir anket uygulanarak, müzik eğitimi anabilim dallarındaki çalgı eğitimi sürecine dönüp baktıklarında, bir müzik öğretmeninin eğitimini alması gereken çalgıların neler olması gerektiği sorulmuştur. Ankete katılan öğretmenlerden %50'si gitar, bağlama ve piyanonun; %30'u ise gitar, kanun, piyano ve bağlamanın gerekliliğini belirtmişlerdir. Yine müzik öğretmenlerine derslerde kullandıkları çalgılar sorulmuş, sonuçta; bu çalgılardan org, bağlama ve gitarı tercih edenlerin oranının %70 olduğu belirlenmiştir (Sağer, 2003: 357-363). Bu sonuçlar ışığında; müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda geleneksel Türk halk çalgılarına yönelik olarak gerçekleştirilen derslerin eğitim/ öğretim süreçlerinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri, geleneksel Türk halk çalgılarından faydalandığını belirten 42 müzik öğretmeninden 26'sının "bağlama" çalgısını öğretim amaçlı olarak kullanmakta olduğudur. Yine bu sonuçla bağlantılı diğer bir sonuç ise, bağlama çalgısının öğretimini yaptığını belirten müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun (24 kişi), çalgının öğretim yöntemleri- teknikleri ve dağarcığıyla ilgili mezun olduğu üniversitede herhangi bir eğitim almamasıdır. Çalgıdaki öğrenim süreçleri ve çalgının öğretim yöntem- teknik ve dağarcığına ilişkin mezun oldukları üniversitede herhangi bir eğitim almadıkları düşünüldüğünde, müzik öğretmenlerinin çalgının öğretiminde ne derece etkili olabildikleri sorusu akla gelmektedir. Bunun için bu konuda hizmet içi eğitim yoluyla müzik öğretmenlerine destek olunabilir. Bu hizmet içi eğitim çalgıdaki seviyenin kuvvetlendirilmesinin yanı sıra; çalgının öğretim yöntemleri, teknikleri ve dağarcığını da içerek şekilde düzenlenebilir. Bu durum Uslu (1999:55) tarafından da vurgulanmıştır. Uslu'ya göre, görev yapmakta olan müzik öğretmenlerinden, çalgı eğitimi alanında en üst düzeyde yararlanmak amacıyla, onları çalgılarında daha iyi yetiştirmeye yönelik, hizmet içi eğitim ve çeşitli kurslar düzenlenmelidir. Özel ders biçiminde yapılan eğitimden üst düzeyde verim alınması bakımından da, bu derslerin diplomalı eğitimciler tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca özel çalgı derslerini verecek olan eğitimciler, bu derslerin gerektirdiği programları alarak yetiştirilmelidir.

Bir başka araştırmada da; müzik eğitimi anabilim dallarında piyanonun yanı sıra geleneksel Türk müziği çalgılarından birinin eğitiminin/ öğretiminin de (bağlama, ud, tambur) zorunlu olmasının gerekliliği belirtilmiştir (Özeren,

2003: 229-232). Ayrıca Albuz (2002) "21. Yüzyıl Türk Müzik Eğitiminde Yeni Oluşum Anlayış ve Yaklaşımlar Neler Olmalıdır" adlı çalışmasında "çok zengin kültür mirasına sahip olan ülkemizin bu birikiminden müzik eğitiminde de yararlanmanın mesleki bir görev ve sorumluluk olduğunu, bu anlayışla düzenlenecek olan müzik eğitimi programları içerisine geleneksel müziklerin dengeli olarak dağıtılmasını, hazırlanacak müzik ders kitaplarında da bu yaklaşımın sergilenerek geleneksel müziklerimizden örnekler sunulması gerektiğini belirtmiştir. Kendi kültürünü yeterince tanımayan müzik eğitimcilerinin toplumdan kopuk bir müzik eğitimi sergileyeceğini bu nedenle; her müzik eğitimcisinin esas çalgısının yanı sıra geleneksel Türk müziği çalgılarından birini de iyi düzeyde çalabilecek durumda olması gerektiğini ancak böyle bir müzik eğitimcisinin yeterince gerçekçi ve başarılı olacağını" belirtmiştir.

Çevik'in (2004:59) "Yürürlükteki Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Tasarısına İlişkin Görüşler Öneriler" adlı çalışmasında ise; lisans programının müzik öğretmenliğinin gerektirdiği yeterlilikleri kazandırma düzeyine ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur. 3 örneklem grubu (öğretim elemanları, öğretmenler ve son sınıf öğrencileri) ile gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları da, yukarıda bahsedilenleri destekler niteliktedir. Çalışmanın öğrenci örneklem grubunun görüşlerinden elde edilen sonucuna göre; "nitelikli müzik öğretmeni yetiştirmede, öğretim programı ile kazandırılan müzik kültürü ile halk kültürü arasında bağ kurulabilmeli ve bu iki müzik kültürünü dengeli, tutarlı biçimde kaynaştıran bir eğitim verilmelidir".

Araştırma sonuçlarından bir diğerine göre; çalgıyı öğrettiğini belirten 26 müzik öğretmeninden 11'i (%42,3'ü) bir metottan faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda müzik öğretmenlerinin, alanda yapılmış bir değil birçok metottan faydalanması özendirilmelidir. Müzik öğretmenlerinin var olan çalışmaları incelemeleri, eksik gördükleri ya da gereksinimini duydukları konularda geri bildirimde bulunmaları sağlanmalıdır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan müzik öğretmenleri "bu alanda yapılmış çalgı öğretim metotlarının nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi gerektiğini" belirtmişlerdir. Ekici'nin (2001:88-92) yapmış olduğu çalışmada da bu alandaki çalgı öğretim metotlarının nitelik ve nicelik sorunları vurgulanmıştır.

Metotların niteliklerinin geliştirilmesinin, büyük ölçüde çalgıyla ilgili standartlık sorunun çözümlenmesine bağlı olduğu söylenebilir. "Bağlamanın alt telleri 'La' olarak kabul edilmekte ve çeşitli düzenlerde diğer teller buna göre akortlanmaktadır. Oysaki bu ses 'La'nın altı ses altındaki 267,6 frekanslı "küçük do" veya 277,2 frekanslı "Do diyez" sesidir" (Emnalar, 1998:62). Bu durum, çalgının çalınmasında olduğu kadar, öğrenilmesinde, öğretilmesinde, metotlaştırılmasında da kavram karmaşasına neden olmaktadır. Bu nedenle var olan repertuvar "do kararlı" olarak yeniden düzenlenmelidir. Yapılacak yeni çalışmalarda ise bu konuya titizlik gösterilmelidir. Geleneksel Türk halk çalgılarındaki standartlık, akort, metot gibi sorunlara Ay (1993:56-59), Doğrusöz (2001:48) ve Yener'in (1993:98-103) çalışmalarında da değinilmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler sunulabilir:

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda geleneksel Türk halk çalgılarına yönelik olarak gerçekleştirilen derslerin eğitim/ öğretim süreçleri tekrar gözden geçirilebilir. Müzik eğitimi anabilim dallarında, daha fazla Türk halk çalgısına yönelik olarak seçmeli dersler açılabilir.

Geleneksel Türk halk çalgılarının öğretiminde kullanılan metotlar müzik eğitiminin türü, boyutu, amacı, süresi;

çalgı eğitimi alacak öğrencinin yaşı, beğenisi göz önünde bulundurularak sınıflandırılabilir, repertuvarları da yine bu özellikler göz önünde bulundurularak düzenlenebilir. Çalgı repertuvarı kolaydan karmaşığa doğru sıralanarak, her bir eserin çalınmasında öğrenci ve öğretmene destek olabilecek alıştırma ve etütlere yer verilebilir. Var olan metotlar bu özellikler dikkate alınarak gözden geçirilebilir. Ayrıca çalgı eğitiminin hangi aşamasında, hangi öğrenciler ve hangi müzik eğitimi boyutunda kullanılacağına dair hususlar netleştirilebilir.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda geleneksel Türk halk çalgılarının öğretim yöntemleri- teknikleri ve dağarcığıyla ilgili derslere yer verilebilir.

Müzik öğretmenlerine, görev yaptıkları yörede yaygın olarak kullanılan Türk halk çalgısıyla ilgili hizmet içi bir eğitim imkânı sunulabilir.

KAYNAKLAR

Aksoy, Mustafa, 2000, **Sosyal Bilimler ve Sosyoloji,** İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Ay, Göktan, 1993, "Müzik Eğitimi, Toplumun Yaşam Felsefesine Uygun Olmalıdır", **Müzik Türlerinin Eğitimdeki Yeri" Bildiriler-Sorular-Cevaplar**. Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü I. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Kitabı.

Albuz, Aytekin, 2002, "21. Yüzyıl Türk Müzik Eğitiminde Yeni Oluşum Anlayış ve Yaklaşımlar Neler Olmalıdır", **Uluslararası Avrupa 'da ve Türk Cumhuriyetleri'nde Müzik Kültürü ve Eğitimi Kongresi,** Ankara, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi.

Clarke, Gloria, L., 2001, "Müzik, Kimlik ve Çoğulculuk: Kanada'ya Bir Bakış, İstanbul, **Müzikoloji Derneği Sempozyum Bildirileri (27-28 Kasım 1999/ 20-21 Ekim 2000)**, Yayına Hazırlayanlar: Feza Tansuğ, Ersin Antep, Vural Yıldırım.,Baskı: Kitap Matbaacılık.

Çevik, Suna, 2004, "Yürürlükteki Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Tasarısına İlişkin Görüşler Öneriler", **1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu,** Cilt:I, (7-10 Nisan 2004), Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi.

Doğrusöz, Nilgün, 2001, "Türk Müziği Sorunlarına Genel Bakış", İstanbul, **Müzikoloji Derneği Sempozyum Bildirileri (27-28 Kasım 1999/ 20-21 Ekim 2000)**, Yayına Hazırlayanlar: Feza Tansuğ, Ersin Antep, Vural Yıldırım. Baskı: Kitap Matbaacılık.

Ekici, Savaş, 2001, "Bağlama Metodu Çalışmalarında Yapılan Yanlışlıklar ve Öneriler", Ankara, **Müzikte 2000 Sempozyumu. TC Kültür Bakanlığı Yayınları; 2575**, Yayımlar Dairesi Başkanlığı Sanat- Müzik Eserleri Dizisi; 310-11, Hazırlayan: Göktan Ay, Neyir Matbaacılık.

Emnalar, Atınç, 1998, **Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı**, İzmir, Ege Üniversitesi Yayınları.

Ersöz, Özeren, H. Selen, 2003, "Müzik Eğitiminde Geleneksel Öğelere Yer Verilmesi", Malatya, **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği**, Editör ve Dizgi: Cemal Yurga, Baskı: Öncü Basımevi.

Bayraktar, Ertuğrul, 1992, "Geleneksel Müziklerimiz ve Çokseslilik Çalışmaları", **Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler,** Derleyen: Salih Turhan, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1414, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Güvenç, Bozkurt, 2002, **Kültürün A B C'si**. İstanbul, (2. Baskı) Yapı Kredi Yayınları, Şefik Matbaası.

Kaçar, Gülçin. Yahya, 2007, "Geleneksel Çalgılardan Ud'un Müzik Öğretmenliğinde Kullanılması", Kayseri, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:22/1.

MEB, 1994, **İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı**, Ankara, Milli Eğitim Basım Evi.

MEB, 2007, **İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı**, Ankara, Milli Eğitim Basım Evi.

MEB, 2009, **Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Müzik Dersi Öğretim Programı**, Ankara, Milli Eğitim Basım Evi.

Sağer, Turan, 2003, "Müzik Öğretmeninin Çalgısı ve Mesleksel Yaşama Etkisi", Malatya, **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği**, Editör ve Dizgi: Cemal Yurga, Baskı: Öncü Basımevi.

Turan, Refik,. 2002, "Kültür Alanındaki Gelişmeler", **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Kitapta 4 Bölüm, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Uçan, Ali, 2005, **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum, (Genişletilmiş 3. Basım)**. Ankara, Evrensel Müzikevi Yayınları.

Uslu, Mustafa, 1998, "Türkiye'de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde İyi Çalgı Eğitimcisi Yetiştirmenin Önemi ve Gerekliliği", Ankara, **5. İstanbul Türk Müziği Günleri *Türk Müziği'nde Eğitim Sempozyumu,* 14-15 Mayıs 1998, TC Kültür Bakanlığı Yayınları** / 2225 Yayımlar Dairesi Başkanlığı. Sanat- Müzik Eserleri Dizisi /220-6 Hazırlayan: Göktan Ay.

Yener, Sabri, 1993, "Müzik Türlerinin Eğitimdeki Yeri", Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü I. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, **Müzik Türlerinin Eğitimdeki Yeri" Bildiriler-Sorular-Cevaplar**.